

ing. M.C. Pauw

Marco Pauw is bouwkundig ingenieur en hoofdredacteur van *Bouwen met Staal*.

De dubbele woontoren op het Ter Meulen-pand aan het Rotterdamse Binnenwegplein zet min of meer de traditie voort van de Bergpolderflat. Onconventioneel bouwen met aandacht voor economie, het benutten van prefabricage, de focus op meervoudig ruimtegebruik en in dit geval het voorkomen van (sloop)afval. Het architectenbureau benadert de oudbouw respectvol.

bruikers doen hun intrede, maar een succes wordt dit niet. Marc Ibelings, samen met Aat van Tilburg projectarchitect van de Karel Doorman, herinnert zich: 'Het pand had een droevig aanblik, met veel verbouwingen achter de rug en amper activiteit. Op de begane grond en de eerste verdieping was nog leven. Maar daarboven veerden uitbaters van B-keuzewinkels geschrokken op van de onverwachte klandizie. Ter Meulen was juist een succes met rijendik publiek bij uitverkoop.'

het ontwerp moest wel passen bij de stedenbouwkundige visie van het Binnenwegplein, met meer torenachtige gebouwen. De geleiding doet zijn intrede. Het opknippen van de toren heeft als voordeel dat het de massaliteit vermindert alsmede de windval. Het gebouw telt uiteindelijk zeven doorgaande woonlagen, met daarop vervolgens negen lagen aan de westzijde en zes aan de oostzijde. Op de koppen staan twee betonnen kernen, die een belangrijke rol spelen in het stabili-

Met respect voor Ter Meulen

In februari zijn de werkzaamheden weer opgepakt van woongebouw De Karel Doorman, aanvankelijk Linea Nova genaamd. Ook van naam veranderd is de opdrachtgever. De Wilgen Vastgoed neemt het stokje over van Willemsen Minderman. Wordt het project eerst door onvoorziene trilling tot stilstand gebracht, in tweede instantie vertraagt een bouwfraude-affaire de voortgang. Gelukkig blijkt het niet de doodsteek voor het project dat al in 2001 op de tekentafel van Van Tilburg Ibelings von Behr architecten ontstaat.

Ter Meulen-pand

Het pand Ter Meulen neemt voor Rotterdammers een bijzondere plaats in. Het is lange tijd symbool van wederopbouw en welvaart. Architectonisch vertegenwoordigt het drielaagse combinatiewarenhuis het Nieuwe Bouwen. Het gelaagde gebouw wordt in 1948 aan het Binnenwegplein gebouwd voor Ter Meulen, Wassen (damesconfectie) en Van Vorst (schoenen), naar ontwerp van Van den Broek en Bakema. Het pand blinkt door grote glaspartijen uit in transparantie. 'Zien is kopen', luidt het credo. Het Rotterdamse architectenbureau nam in het ontwerp de mogelijkheid mee van een toekomstige extra bouwlaag, met een steenachtige basis. In 1977 wordt het opgetopt met twee lagen, ingepakt met wit Alucobond. Het karakteristieke terras op de hoek wordt opgeofferd voor een nieuwe entree. In de jaren tachtig valt het doek voor het instituut Ter Meulen. Nieuwe verbouwingen en kleine ge-

Ibelings, voorheen werkzaam bij Van den Broek en Bakema, en Van Tilburg stellen voor het pand in oude glorie terug te brengen. De twee lagen worden er weer afgehaald en er wordt een dubbele woontoren toegevoegd, die in later stadium een geleiding meekrijgt. Er was en is nog steeds vanuit de gemeente behoefte aan meer woonpubliek in de binnenstad, dat ook 's avonds voor extra levendigheid en sociale veiligheid zorgt.

Architectuur en stedenbouw

Een respectvolle benadering is bij de restauratie uitgangspunt voor de nieuwe toevoeging, waarbij bewust gekozen is voor een abstract en ingetogen ontwerp. In zijn terughoudendheid bewijst het ontwerp eer aan zijn monumentale grondvesten. Het is bovendien losgehouden van de oudbouw. Het gebouw bestaat ruwweg uit een houten 'doos' met daaromheen een glazen huid, waarop een print staat. Ibelings: 'We willen het nieuwe gebouw een eigen entiteit laten zijn met respect voor het Ter Meulen-pand. Bij de gemeenschappelijke binnentuin op het middendeel komen nog een fitnessruimte, een sauna en een bar. Achter de glazen regenjas – de 'echte' bekleding is van hout – liggen de loggia's en galerijen. De 'vitrage'-print op de glaspanelen is om een al te bont balkonleven, denk aan kratten bier, aan het zicht te onttrekken.' Sinds 2001 is veel gesleuteld aan het ontwerp. De eerste maquette toont een massieve opbouw; het appartementengebouw is hier nog een schijf. Maar

teitssysteem. De opbouw bekostigt de restauratie, is de basisgedachte. In 2004 wordt van koop- overgestapt naar huurappartementen. Riante appartementen maken in het ontwerp plaats voor woningen met een oppervlakte van 80-125 m². De constructieve maat van een woning is 8x10 m, maar de onderverdeling is op een beukmaat van 4 m. 'De verkoop gaat redelijk goed', aldus Ibelings. 'Juist de kleine units, de starterwoningen – € 100.000 voor 50 m² – zijn een succes: warme broodjes.'

Auto's onder dak

De parkeer ruimte was eerst in de kelder bedacht. Parkeren zou plaatsvinden via een volautomatisch parkeersysteem. Maar volautomatisch parkeren is nog geen gemeengoed en de kelder is juist een goede locatie voor winkels, en de tweede laag minder goed verhuurbaar. Daarom zijn er twee parkeerlagen in de tweede verdieping ontworpen en wordt het dak van het voormalig Ter Meulen ook voor parkeren benut. Ook daar is een lichtgewicht vloersysteem gebruikt, van staal: koudgeformde liggers met een prefab betonlaag aan de bovenzijde. Ibelings: 'Met het automatisch parkeersysteem waren toen veel problemen. Daarom zijn we er van afgestapt. Wel hebben we drie autoliften geplaatst aan de achterzijde van het gebouw voor de auto's van de bewoners.'

Licht gewicht

Voor een zo licht mogelijke hoofd draagcon-

structie wordt staal gekozen. Voor woningbouw in Nederland zeer ongebruikelijk, meent de architect: 'Woongebouw La Fenêtre in Den Haag was toen nog niet eens ontworpen. Voor de vloeren is hout gekozen, ook vanwege het lage eigengewicht. Een speurtocht leidde nog naar staalframebouw, maar dat was nog te onbekend. Iedereen kent de gevoeligheden van licht bouwen, maar niemand kon de problemen verwachten zoals zich hier voordeden.' De trilling die zich drie jaar geleden manifesteerde, was niet hoor-, maar voelbaar. Ibelings: 'We wilden beter dan het Bouwbesluit presteren, wellicht is dat de valkuil geweest. Overigens is het hoge prestatieniveau alsnog behaald. Ik zou gerust opnieuw staal kiezen voor Karel Doorman, maar met in aanvang een andere opzet.'

1. Oorspronkelijk Ter Meulen-pand, met karakteristiek terras.
2. Symbool voor wederopbouw en welvaart.
3. Transparantie: zien is kopen.
4. Opgetopt en ingepakt met wit alucoband.
5. Eerste maquette met een massieve opbouw als schijf.

Projectgegevens

Locatie Binnenwegplein, Rotterdam • Opdracht De Wilgen Vastgoed, Rotterdam en Janivo, Zeist • Architectuur van Tilburgs Ibelings van Behr architecten, Rotterdam • Constructief ontwerp DHV, Eindhoven • Uitvoering Van Wijnen Dordrecht • Bouwfysische adviseur Peutz, Zoetermeer • Adviseur installaties Wichers & Dreef, Badhoevedorp • Staalconstructie Oostingh Staalbouw, Katwijk aan Zee

